

A NEVELÉS ÉS OKTATÁS A TÁRSADALOM JÖVŐJÉT ALAPOZZA MEG

1.Visszatekintés az elmúlt időszakra

„Csak az tudja, hogy meddig mentünk,
Aki azt látta, hogy honnan indultunk el”.
(Jókai Mór)

Helyénvaló az emberi magatartást abba a közegbe helyezni, amelyben élünk. Fontos, mert a társadalom kiegyensúlyozott rendje és az állampolgárok erkölcsös, törvénytisztelő életvezetése összefüggő tényezők. Régmúlt idők óta a társadalom fejlődésével összefüggésben kialakultak, követendővé váltak a szokások (sőt, a szokásjog is), továbbá az erkölcsi szabályok és a törvények. Mindezek szükségessé váltak ahhoz, hogy az embertársak a közösségeikben egyetértésben, békességben éljenek. Az erkölcsi és a jogi szabályok egymáshoz tartoznak, egymásra épülnek. *Az erkölcsi szabályok* helyes magatartást, tiszteletet határoznak meg, amelyeket az embertársak kölcsönösen elvárnak egymástól. Nem csupán a felnőttektől, hanem már a gyermekektől is. Az emberi természet, a közösségi élet rendje, az együtt- és egymás mellett élés íratlan szabályai társadalmi szinten a megbecsülést, az egymáshoz jó szándékkal való tartozást juttatják kifejezésre. Értelmezhető oly módon is, hogy az együttélési szabályok iránti tisztelet, emelkedő érzelmet vált ki a jó szándékú személyek gondolkodásában, érzelmvilágában, és hatással van az egymás mellett élés rendjére.

⁸⁹ KOROKNAI Zsolt illusztrációja: Normák közegében

Ennek a nevelés terén szintén jelentősége van. A példamutató magatartás pedig sugárzik a környezetre, amely az embertársak erkölcsi értékrendjét erősíti. Az erkölcsi szabályok elmulasztása rendszerint nem von maga után hátrányt, de arra vezethet, hogy negatív értékelést nyújt a szabályokat elmulasztó, vagy sértő személyekről. Ennek következtében az embertársak esetleg fenntartásokkal, távolságtartással, elhatárolódással vagy maguk közül való kiközösítéssel válaszolnak. Éppen azért, mert mindenki közösségben él, megismeri az együtt és egymás mellett élés íratlan szabályait, és legtöbbször természetesnek fogadják el. Már a jó szándékú tanulók is betartják az élet rendjét, az íratlan szabályokat, mert a felnőtt életre készülnek.

A nagyobb közösségekben, a társadalom rendjében a *jogok és kötelezettségek egyensúlyi állapotát* a törvények, a jogszabályok biztosítják. Az egymás iránti kölcsönhatás azon az elven alapszik, hogy ami az egyik embernek joga, a másiknak kötelezettsége. Azonban ez a szabály fordítva is érvényes. A kötelezett pozícióban volt személy jogosulttá léphet elő, és a korábbi jogosult kötelezetté válhat. Ezek a pozíciók meggyőzőek arra vonatkozóan, hogy mindenki felelősséggel tartozik cselekedeteiért. Aki megsérti a törvényeket és a jogszabályokat, a magatartásáért felelősséggel tartozik. Viselnie kell a törvényekben meghatározott következményeket.

Korunkban, az *utóbbi 25 év fejlődésének kiemelkedett eredményeit* úgy éltük meg, hogy igyekezetünk hozzájárulni a munkánkkal. Az oktatási kormányzat munkájának vázolója

azért fontos és szükséges, mert, mintegy számvetésként láthatóvá válik, hogy honnan indultunk el, és főként azért, hogy tudjuk, merre haladjunk tovább. Hazánknak a demokratikus államok sorába lépése, az un. rendszerváltás, az államhatalomnak és intézményrendszerének váltása – benne az oktatás rendszerének gyökeres változása – kemény feladat elé állította a kormányzatot. A nullpontról indult munka és vele együtt a törvények megalkotása, érvénybe léptetése, a rendszer beiktatása roppant nagy erőfeszítéseket kívánt. A történelmi korszakváltás idejében az európai országok elismeréssel fordultak hazánk felé. A törvényalkotás szükséges dömpingjében az Országgyűlés megalkotta a *Közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényt*. Az új oktatáspolitikánkkal beléptünk az európai országok oktatási rendszerébe. Csakhogy még a beindításához is kevés idő maradt, mert 1994-ben „örségváltás” történt, baloldali kormány vette át a hatalmat. Az új oktatásirányítás a koncepciót úgy szervezte át, hogy a nevelés kikerült a középpontból, ezáltal gyakorlatilag pályán kívülre helyezte a hit- és erkölcsstan oktatását, továbbá a nevelést a szülők dolgaként kezelte, az iskolának semlegességét mozdította elő, és azt ismételten hangoztatta.

2.A nevelés, oktatás törvényi szabályozása

*„Az igazságosság állandó és örök akarata arra, hogy
mindenkinek megadják az őt megillető jogot.”*
(Ulpianus)

2010-től ismét jobboldali kormány vezeti az országot, irányítja a társadalom rendjét és ismét beindult az oktatás újraszervezése. 2011-ben hatályba lépett *Magyarország Alaptörvénye* (az Alkotmány). A Nemzeti Hitvallásban rögzíti: „Valljuk, hogy a huszadik század erkölcsi megrendüléséhez vezető évtizedei után múlhatatlanul szükségünk van a lelki és szellemi megújulásra”. Ez válhat a nemzet oktatási stratégiájává. Kinyilvánítja továbbá, hogy: „Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához”. Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz”. Ez a deklaráció az erkölcsi szabályok alapelveiben, és a nemzet felemelkedése elősegítésének érdekében kiemelkedően magas színvonalat határoz meg. Ez a meghatározás nem csupán az erkölcsstan oktatására, hanem minden állampolgárnak a helyes életvezetésére és a társadalom életében való tevékenységére is vonatkozik. A Nemzeti Hitvallás kinyilvánítja továbbá, hogy: „Mindenkinek joga van a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához”. Ez a deklaráció alapjaiban és lényegében eltér a korábbi törvénytől.

Az Alaptörvénnyel összhangban a *Nemzeti köznevelésről szóló, a 2011. évi CXC törvény* egyértelművé teszi, hogy a nemzet felemelkedéséhez elengedhetetlenül hozzátartozik a *nevelés*. Meghatározza, hogy a *szülők kötelezettsége gyermekeik nevelése*, azonban a törvény rendelkezése értelmében pedagógusok az iskolai oktatás körében, a hit- és erkölcsstan kötelező tantárgyak keretében a szülőknek segítséget nyújtanak.

A *lelkiismereti és a vallásszabadságról* szóló 2011. évi CCVI. törvény a világnézeti meggyőződést tiszteletben tartva nyújt szabad döntést és cselekvési lehetőséget a hitoktatásra. A korábbi oktatási szabályokhoz viszonyítva száznyolcvan fokok fordulatot vett a lelkiismereti szabadság érvényesítésének lehetősége. 2013. szeptemberében vezették be az iskolákba az 1-2, 5- 6 és 7- 8 osztályos tanulók számára, a heti 1 óra hittan vagy az erkölcsstan kötelező oktatását. A kötelező erkölcsstan oktatása helyett a szülők

választhatják valamelyik egyház hittan oktatását. Fontos az alternatív bevezetés lehetőségét biztosítani, mert a lelkiismereti meggyőződés, a választás lehetősége ennek függvényében érvényesülhet.

A tanulók helyes nevelése iránt elkötelezett jó szándékú szakemberek véleménye szerint a heti egy óra kevés idő a kívánatos eredmény eléréséhez. A testi és a *szellemi erőfejlesztésre* legalább azonos tornaóra számot szükséges biztosítani. A szellemi erőfejlesztésre, a nevelésre, a tanulók értelmi, érzelmi világának a megalapozására, továbbá a helyes gondolkodás felismerésére, a magatartás iránti felelősségre, összességében az „emberré formálásra”, elengedhetetlenül fontos, és fokozottabban szükséges megfelelő időkeretet szánni. Nincs helye félremagyarázásnak, látszatérveknek, sem variációs megoldásnak. Mély lélegzetű elszántságot kíván, és meggyőző érvekkel el kell érni, hogy több óraszám jusson az erkölcsan oktatására és a gyakorlati foglalkozásokra. A szülők választhatnak valamely egyház hit- és erkölcsan oktatása közül, azonban ennek eldöntése lelkiismereti felelősség szerint rendeződik. A jogszabály rendelkezése igen érzékeny, és tapintatos megfogalmazása jelentőséggel bír. A lelkiismereti felelősséget beépíti a döntésbe, a cselekvésbe. A tapasztalat azt igazolta, hogy a hittan tanulók és a vallásukat felnőtt korukban is gyakorlók között kevesebben vannak a rossz útra tévedők, az alkoholisták, a drogosok, az elzüllesztettek, valamint felnőtt korban kevesebb az elválás, az abortusz, mint a vallásukat nem gyakorlók között. Az iskolai, pedagógiai/nevelési, oktatási szabályok között hangsúlyos a *Nemzeti Alap Tanterv*, ami meghatározza az erkölcsi nevelést, a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztését, a felelősségtudat elmélyítését, az igazságérzet kibontakoztatását, a közösségi beilleszkedés elősegítését, az önálló gondolkodásra, önálló felelős életvezetésre való felkészítést, és még sok egyéb tényezőt, amelyek az emberré váláshoz elengedhetetlenül szükségesek. Következésképpen, a jogszabály részletesen kidolgozza az oktatás rendjét, feltételeit és a részleteket, de olyan érzékenységgel, hogy az alapvető, meghatározó, domináns tényező a szülőknek, a tanulóknak a világnézete és a döntése lesz. A *NAT* meghatározza:

- az erkölcsi nevelést,
- a tanulók erkölcsi érzékének fejlesztését,
- a felelősségtudat elmélyítését,
- az igazságérzet kibontakoztatását,
- a közösségi beilleszkedés elősegítését,
- az önálló gondolkodásra,
- a felelős életvezetésre való felkészítést.

Az erkölcsi nevelésnek szükséges életszerűnek lennie. Fontos, hogy:

- felkészítsen az elkerülhetetlen értékelési konfliktusokra,
- segítsen megoldást nyújtani, választ találni a tanulók erkölcsi és életvezetési problémáira, kérdéseire.

A tanárok, (a közösség) példamutatása támogatja:

- a tanulók életében a nélkülözhetetlen készségek megalapozását és fejlesztését,
- a kötelességtudatot, a munka megbecsülését,
- mértéktartást, az együttérzést, a segítőkészséget, továbbá - a tiszteletet, a türelmet, a megértést, egymás elfogadását.

Várható, hogy a tanulást elősegítő támpontok, továbbá az érdemi beállítottságok, az intellektuális érdeklődés felkeltése hatást gyakorol az egész életre, és elősegíti, hogy az ember a körülvevő világ jelentős problémáit megértse és megfelelően cselekedjen. A

tapasztalat igazolja, hogy a helyes életvezetést elősegítő beállítottságok, az ember szellemisége iránti érdeklődés felkeltése széleskörűen jó hatással van az egész életre, elősegíti a helytállást a munka világában. Továbbá, az erkölcsi nevelés eredménye az emberi méltóság megélésére és sok összefüggés megértésére való készség növelése.

3. A nevelés alapelvei és az erkölcs értékrendje

„Az erkölcs szabályai a művészetnek is szabályai”.
(Taine)

Az ember az élet 'művésze'. Ugyanis, az emberiség ősidők óta közösségekben él. A közösségi élet pedig szükségszerűen rendezettséget kíván. Így fontossá vált az együttélési szabályok életre hívása. Idővel az egymás iránti tisztelet és a helyes életvezetés követése alapszabállyá lépett elő. Minden helyzetben felismerhető, hogy a rendet szabályok is biztosítják. Ennek következtében fontos tényezőként érvényesül a közösségi élet rendezettsége és az együttélési szabályok tisztelete. Már Mózes ótestamentumi Tízparancsolata az együttélési szabályok alapelvévé vált. Az ókor bölcselői meghatározták az *emberi méltóság* iránti elkötelezettséget. Prótagorasz az elmékbe véste: *"mindennek mértéke az ember"*. Ezzel az egymás iránti tisztelet és a helyes életvezetés követése alapszabály szintjén érvényesült. Ebben érdeme volt annak, hogy a közösség kiegyensúlyozott életét az embertársak együttélési szabályainak tisztelete alapozta meg. Az Újszövetségből ismert Jézusnak a *„Szeresd felebarátaidat!”* felhívása, amely mindmáig útmutatás a *szeretet törvényének* a megélésére.

Az ókorban Ulpianus bölcsessége, miszerint *„senki sem ruházhat át több jogot másra, mint amennyivel ő maga rendelkezik”* szinte minden társadalmi helyzetben meghatározó életvezetési szabály volt. Az antik kor életszabálya: *„tisztességesen élni, más meg nem sérteni, mindenkinek megadni azt, ami őt megilleti”*, még korunkban is az erkölcsös életvezetés fundamentuma. Szinte minden, de főként az európai országokban az elsődleges, legalapvetőbb, legáltalánosabb *erkölcsi, együttélési szabály*:

- „ne tedd azt, ami az emberhez méltatlan”. (Ez főként az emberi méltóság tiszteletére vonatkozik.)
- „ne tedd másnak azt, amit magadnak sem kívánsz”.
- „mindenkinek meg kell adni azt, ami őt megilleti”,
- „jó szándékkal, tisztességgel, emberi méltósággal és az erények gyakorlásával élni kötelező” és
- „addig gyakorold a jogaidat, ameddig mások jogait nem sérted”.

Korunkban is a közösség életrendjét, az együttélési szabályokat a törvények gyökereit, alapelveit, a régmúlt idők szabályai határozzák meg. Az elmúlt korszak ideológiai túlzásai időszakában az értékrend félrecsúszott. Már a mai diákok szülei sem kaptak az iskolai oktatás keretében klasszikus nevelést, annak szellemisége hiányában váltak szülőkké. A gyakorlatból következtetett tapasztalat szerint a tanulók helyes elvekre alapozott oktatása, vele együtt az erkölcsi értékrend megalapozása rendkívüli fontossá válik. A mélypontról szükséges indulni. A *fiatalkorúak* veszélyeztetése, vele együtt a *bűnözés*, egyrészt társadalmi probléma, másrészt az ifjúság biztos jövőjének elvesztési esélye súlyos, a társadalom rendjét megingatható következményekre vezethet. Az élete értelmét és jövőjét elvesztett fiatalkorú majd felnőtt korában a törvénysértők táborát fogja növelni. Ennek a problémának a megoldása, a helyzet visszafordításának feladata nagy részben a nevelőkre, az oktatókra hárul, az arra érdemleges szülők

együttműködésével. A helyzetet nehezíti, hogy sokszor a szülőkre sem lehet számítani. A pedagógusok a legjobb szándékkal sem képesek megoldani minden problémát, mert a teljesítőképessége mindenkinek határos. A halogatás növeli a problémát. Igen, társadalmi veszélyhelyzethez ért a tanulók, a fiatalkorúak nevelése. Az egész társadalomra háruló feladat nem szorítható másodlagos problémává. - A szülői, a pedagógiai és a társadalmi szintű életvezetéshez összehangolt tevékenységre van szükség. Már a tanulóknak meg kell ismerniük az élet rendjét, az együtt- és egymás mellett élés szabályait, és elkötelezetté kell válniuk a becsületes életvezetés iránt. Nem minden mulasztás pótolható később. Az iskolai oktatás során a pedagógiai hatásgyakorlás rendkívüli feladat. Azonban, mert a pedagógusok naponta csak néhány órát töltenek a tanulókkal - és az óráknak főként oktatási feladata van -, nem vállalhatják önmagukra a teljes nevelést a tanárok és az oktatók. Sok családot kell felkészíteni az értelmes cselekvésekre, az értékes elfoglaltságokra, gyermekeik megfelelő szintű nevelésére. A családot, a szülőket nem pótolhatja senki más. Az élet kiegyensúlyozottságához szükséges, a szülők, a tanárok, a felnőttek példamutató magatartása. Szükséges, hogy a felnőttek tudatosítsák: *'Emberre nevelni az ifjúságot'* elsődleges feladat. A családi légkör, továbbá a felnőttek példamutatása szinte meghatározó tényező. Például a felnőtt barátok ne kínálják meg cigarettával a fiatalot, ne hívják be a kocsmába, de a pedagógusok se gyűjtsanak a tanulók jelenlétében a cigarettára. Elsődlegesen a szülőknek, a családnak kell a gyermekek, a tanulók életrendjét szabályozni, értékrendjüket megalapozni. A tanároknak, továbbá a barátoknak, az embertársaknak, a társadalom felnőtt tagjainak kötelessége jó példával előljárni. Összességében a szülői, pedagógusi tevékenységet meghaladóan a közösségnek, a társadalom tagjainak feladata és elengedhetetlen kötelezettsége az ifjúság helyes nevelésének a segítése.

4. A nevelés és az oktatás együtttható tényezői

„A jó tanító nem saját tudásának gyümölcseit osztja meg tanítványaival, hanem megmutatja nekik, hogyan arassák le saját gondolataik gyümölcseit.”
(Kahlil Gibran)

Az *emberség* és *tudás* különböző, önálló, de mégis egymáshoz tartozó kategória. Az *emberség*, mint elsődleges meghatározó tényező, azzal az elkötelezettséggel jár, hogy - mivel embernek születünk, következésképpen *emberként kell élnünk*. A helyes nevelés és az erkölcsös életvezetés az élet biztonságának megalapozását szolgálja. Az összefüggéshez hozzájárul a megalapozott jó szándék, a jóindulat, a segítőkészség gyakorlása és a *'jót tenni'* életszabály megélése. Az erkölcsi értékrend tisztelete és a helyes magatartás, az életvezetés fundamentuma, fontos életszabályként tölti be a szerepét. Az erkölcsös életre való nevelés szorosan összefügg az oktatással. Az erkölcs szabályainak tiszteletben tartása nélkül az oktatás féleredményre vezethet.

Szükséges az *erkölcsös nevelés alapvető céljává tenni*, hogy a tanuló:

- a jó szándékú cselekvésre összpontosítson, az esztétikai szépség, a szívjóság, az igazságosság ösvényén haladjon, a szellemi képességek és érzelmi állapotok kiegyensúlyozottságára, továbbá erkölcsi értékek kiteljesítésére hajlamossá váljon,
- az értékes célú igyekezetnek az emberi méltóság tiszteletével és a lelkiismereti felelősséggel való összhangját megalapozza,

- a szilárd erkölcsi megítélésre és iránta való elkötelezettségre törekedjen.

A tudás hatalom. Az oktatás eredménye, a *tudás megszerzése és elfogadása* kiindulópont az életkezdéshez. Az ifjúságnak, a tanulók nevelésének fontos része az erkölcsi értékrend tisztelete, az etikus magatartás szerinti életmód. A felnőttek példamutató magatartása a tanulókat hozzásegíti ahhoz, hogy a társadalomban megtalálják helyüket és szerepüket. Szakképzettségemhez, jogi szakterületemhez a pedagógia tudományterülete áttételesen kapcsolódik. Ismereteimet a Pázmány Péter Katolikus Egyetem doktori iskolájában szereztem meg. Értekezésemet az erkölcs és a jog összefüggéseiből készítettem. Sajátos érték kategória szerint az *erkölcsi értékrend* iránti elkötelezettség elsődlegességét, fontosságának súlyát és jelentőségét elfogadva fogalmaztam meg mondanivalómat. A nevelés elsődlegességét, fontosságát és jelentőségét például az a tény igazolja, illetve megerősíti, hogy még a két ismeretlenes egyenleg megoldását is elfelejti az ember, ha nem használja, de azt nem felejtheti el, hogy mindenkor, minden helyzetben emberhez méltóan kell helytállnia, mert ez elsődleges kötelezettsége mindenkinek önmagával szemben. Mindmáig nem feledtem el, a fülemben cseng, hogy amikor kiléptem a szülői ház kapuján, a szüleim a „légy jó gyermekem, mindenkor légy jó” útravalót tették az élettársnyámba. Az feledésbe merülhet, hogy például a Duna hol torkollik a Fekete tengerbe, de azt a szabályt tiszteletbe kell tartani, hogy 'ne lopd el a léniát'. - Ha a diák az iskolai tanulmányai során valamelyik tantárgyban gyengének bizonyul, vagy megbukik, az még pótolható, az eredmény javítható. De ha az életben, éppen az *emberségében bukik meg* valaki, akkor csak rendkívüli erőfeszítésekkel hozható helyre emberként való helytállása. Éppen ezért az emberré formálás elsődleges feladata az *erkölcsi nevelés alapvető céljává tenni*, hogy:

- az értékes cselekvésre neveljen, amely a szépség, a jóság, az igazságosság ösvényére vezet,
- a szellemi, érzelmi, erkölcsi képességek iránti elkötelezettségre alapozzon, - segítsen a szilárd, az emberhez méltó életszemléletre, arra hangsúlyt fektessen, továbbá
- a tiszta szándékú meggyőződések és a nemes törekvések a lelkiismereti felelősséggel összhangban érvényesüljenek.

A gyermekek tisztességes, magatartásukért felelős felnöttekké nevelése a szülők életének a koronája. A tanulók nevelése során jelentős tényező annak a rendelkezésnek az életbe léptetése, amely szerint a nevelés ugyan elsődlegesen a *szülők feladata*, de *megoszthatják a pedagógusokkal*. Szükséges, hogy a pedagógusokkal ne csupán kapcsolatban legyenek, hanem *együttműködjenek* és a nevelés összhangját is megalapozzák. A mindennapok rendjében jelentőséggel bír a *szülői intelem*. Móricz Zsigmond regényében Nyilas Misit a „légy jó, légy jó kisfiam, mindhalálíg!” útravaló kísérte a nagyvárosba.

A gyermekek nevelése a legfontosabb, - a fogalom pozitív értelmezésében - leghasznosabb és legnagyobb befektetés az életben. *Az otthoni, a családban nevelés* az elsődleges egyetem, mintegy rendkívüli kiinduló pont.

A szülői ház légköre az életre szóló megalapozott értékrendet biztosítja. Az elméleti felkészültségem és a gyakorlatból nyert tapasztalataim arra a következtetésre vezettek, hogy nevelés alapelvei, továbbá az erkölcsi értékek megismerése, elfogadása, és az értékrend iránti tisztelet - mint pillérek - a helyes életvezetésre való ráhangolódást eredményezik. A gyermekek nevelése általában a család értékrendjét, szellemi légkörét tükrözi. A szülői nevelés társadalmi jelentőségű elkötelezettség.

A szülők maguk határozzák meg, hogy miként, milyen életelvek és értékrend alapján segítik a gyermekeiket értékes emberré érniük. A szülők nagy része igyekszik okosan, legjobb tudása szerint nevelni, értelmes, megbízható, becsületes emberré formálni a gyermekeit. Értékelésre méltó a szülőknek a hatékony nevelésre irányuló igyekezetük, amely nem a dédelgetésben, a kényeztetésben nyilvánul meg. A *szülői példamutatás* a leghatékonyabb nevelési eszköz. Nem éri el célját az a szülő, aki maga cigarettára rágyújt, miután a dohányzás káros következményeire hívja fel a gyermeke figyelmét. Túllépve a helytelen nevelésen, célszerű és hasznosabb abból az élethelyzetből kiindulni, hogy az oktatás és a nevelés összefüggésben érvényesül. Adott helyzetben emberséges életet élni lehet nehéz, de sohasem lehetetlen. Annál is inkább nem, mert mindenkor, minden helyzetben az önmagunk iránti kötelezettségünk az *emberként való helytállás*. Teher alatt nő a pálma – tartja a latin mondás. Csakhogy a tehernek súlya van. Azonban reményt keltő gondolat, hogy az életben való helytállás igazi, értékes eredmény. Nyolcgyermekes családból származom. Édesanyánk 47 évesen megözvegyült. Egyedül, a legnagyobb erőfeszítéssel emberré nevelt bennünket. Ő nem kapott özvegyi nyugdíjat, árvaellátást sem, mindössze egy alkalommal egyezer forint(!) segílyt adtak neki. Sokat nélkülöztünk, az éhséget is ismerjük, de máig sem felejtettük el a mezítlábas nyarakat sem. Mégis szép volt a gyermekkorunk. Ugyan az ifjúságunk ideje gyorsan letűnt, de feledhetetlen maradt. Mindnyáján megtaláljuk a helyünket az életben.

A *pedagógiai hatás* fontos. A pedagógusok sok esetben szinte észrevétlenül is rávezetik a helyes magatartásra, az „okos megoldásra” a diákokat. Segítenek abban, hogy a nevelés eredményként a tanulók gyakorlatra tegyenek szert, élettapasztalatot is szerezzenek. A példák hatékonyvá válnak, az eredmények „visszaköszönnek”. A szavak, ha értelmesek és hasznosak, akkor nem felejtődnek el, a tettek azonban jobban megragadják a minden iránt fogékony diákokat, az ifjúságot.

A szülői neveléssel együtt, a pedagógia könnyebben válik hatékonyá. Fontos arra törekedni, hogy a sok jótékony hatású élmény kioltsa a negatív benyomásokat. Célszerű és eredményes megoldás, ha a pedagógusok segítséget nyújtanak ahhoz, hogy az „otthoni” és az „iskolai” nevelés alapjaiban összecsengjen. Az együtthatás, és az összhang érvényesítésének az a célja, hogy a tanulók felvértezten helytálljanak az életben.

5. Minden tisztességes, jó szándék emberré nevel

*„Az ember nem arra született, hogy legyőzzék.
Az embert el lehet pusztítani, de nem lehet legyőzni”.
(Ernest Hemingway)*

A nevelés az a hasznos tevékenység, amely elvezet az értékes felnőtté váláshoz, és az *önálló emberré éréshez*. Sajátos láncreakció ez. Amit az ember kapott az életben, azt a tapasztalataival együtt adja tovább abban a meggyőződésében, hogy a *megelőzés* értelmes, okos és hasznos tevékenység. A hatékonyságot nem a szóáradatok, hanem a *tettek* hívják életre.

A *megelőzés* a nevelésnek, az oktatásnak az a lényegi tényezője, hogy a tanulók ne tévedjenek rossz útra. A gyakorlat arra utal, hogy szinte minden élethelyzetben, viszonylatban nyomós tényezőként vagy érvként szerepe van a megelőzésnek. A közvetlen, íratlan alapszabály a „jobb a hibát, a bajt megelőzni, mint utólag helyrehozni”.

Az időszerűsége vonatkozólag – az adott állapotra vetítve – a gondosság azt sugallja, hogy nem szabad késlekedni. A megelőző magatartás iránti elkötelezettség a jogszabályi védettséggel együtt a nevelés alfája és ómegája. A megállapítás önmagában semmi eredményre nem vezet. Az elméletet gyakorlattá kell váltani.

Egyrésről a családi tűzhely melege, az otthon légköre, másrésről a szülői nevelés iránti fogékonyság, hatékonysági tényezővé válik. Az élet rendjéből adódik, hogy elsődlegesen a szülői nevelésre, az otthon biztonságára van szükség.

A kórházban egy frissen amputált lábú beteggel találkoztam. Beszélgetés során megkérdeztem, hogyan jutott idáig. Elmondta, hogy érszükületes volt. Az orvosok eltiltották a cigarettázástól, de ő nem tudott lemondani róla. Ez lett az eredmény. Abban az időben magam is dohányoztam. Az eset olyan megrázóan érintett, hogy eldobtam a cigit. Soha többé nem gyújtottam rá. Az ő esetében már *a megelőzésről* szó sem eshet. A megcsonkolt lábú ember eredeti egészségi állapotát sehogy sem lehet helyreállítani. Nekem pedig olyan példával szolgált, hogy talán megmentett a saját sorsára jutásomtól. A drogfogyasztás még ennél is veszélyesebb, embert pusztító szer. Az amputált ember a lábát veszítette el. A drogos az emberségét, önmagát veszíti el.

A nevelés problémája kibővül azzal a ténnyel, hogy a társadalom egészét érintő feladatot nem lehet az oktatás-nevelés körére szűkíteni.

A példamutatás a nevelés hatékony eszköze, mert az ifjúság természeténél fogva fogékony, sajnos a rossz példák iránt is. Saját esetemet, nem tudom elfelejteni: A bírósági tárgyalóteremben egy asszony vallomása közben feltettem a kérdést: Azt mondta az előbb, hogy az' élettársam, a Józsi'. Most, azt vallotta, hogy az élettársa, Jani. „Teccik tudni, - okosított ki engem – a múlt héten volt az élettársam Józsi, de...ezen a héten az élettársam a Jani.” Megértettem az összefüggéseket.

Az életkezdés elején a helyes út kiválasztásához, az érlelődő életvezetéshez támpontra van szükség. Az otthon légköre, a szülői nevelés a kiindulási pont. Még a felnőtt korú gondolkodásában is felidőződik a szülők, nagyszülők példája.

6. A tényezők együtt hatnak

„Nagy dolog is az, mikor az ember nem több,
csupán becsületes.”
(Lessing)

Értékelésre érdemes, hogy az európai országok jelentős részének társadalmi életében milyen jelentős szerepet töltöttek be a régmúlt idők együttélési, magatartási szabályai. Nem koptak ki, nem szállt el felettük az idő. mert időtállóvá csiszolta az értéke és a pótolhatatlanokká váltak. Ugyanis évszázadokon át nem tudtak jobb, tökéletesebb szabályokat alkotni. Főként az európai törvénykönyvek alapelveivé váltak, és szinte mindmáig érvényesek.

A *tudás* és az *emberség* nem azonos érték kategória. Az *értelem* szférájába tartozik a *tudás*. Fontos az ismeretanyag elsajátítása, mert szükség van rá, ezért mindenkitől elvárható egy bizonyos szintű tudás. A lexikai tudással még villogni is lehet a társaságban.

Az *emberség* a helytállásban, az embertársakhoz való viszonyulásban megmutatkozik. Az *erkölcsi értékrend iránti elkötelezettség és a nevelés összefüggései* figyelemre érdemesek.

A helyes magatartás, az életvezetés fundamentuma. Ennek körébe tartozik:

- a/ az élet rendjének, az együtt- és egymás mellett élés szabályainak a tisztelete, b/ az erkölcsi szabályok ismerete, elfogadása

Irodalom

KELLERMAYER Miklós (2014), *Az élő sejt csodája*, Kairosz Kiadó

BRIGHEWLLI, Jean Paul (2006), *Butaságra kárhoztatva*, Kairosz Kiadó FROMM,

Erich (2008), *A szeretet művészete*, Háttér Kiadó, Budapest.

SZEPES Mária (1990), *A mindennapi élet mágiája.*, Vízöntő Könyvek